

Onvoltooid

Gie Bogaert

Onvoltooid

roman

Uitgeverij
**VRJ
DAG**

‘Een onvoltooide vrouw. Een man die thuis wil komen.’

(Henk van Woerden, *Ultramarijn*)

Dit verhaal is gebaseerd op ware gebeurtenissen.

1

Ik zou deze geschiedenis zo kunnen beginnen.

‘Jij mag mijn verhaal schrijven,’ zei de vrouw die aan het ronde tafeltje in het stationscafé tegenover mij was komen zitten. Ze schoof haar vingers in de mouwen van het mannenhemd dat ze droeg en keek me aan alsof ze twijfelde of ze met die zin het interview dat we zouden doen niet te voortvarend had aangevangen. Ik legde mijn opgevouwen krant naast me op de terrazzovloer en probeerde mijn ergeris over de eindredacteur, die de titel van mijn stuk had gewijzigd, te vergeten.

De vrouw heette Hennie Zeeger, al stond op haar identiteitskaart een andere naam, had ze in haar mail geschreven. Ze had gereageerd op de laatste oproep voor de lopende reeks in het Mens&Maatschappij-katern van onze krant, waarvoor ik om de twee weken een reportage leverde.

Ze bestelde kamillethee en een chocoladecroissant, de huisspecialiteit van *Le Royal Café*, die op een foto op de menukaart in de houder op de tafel schreeuwerig werd aanbevolen en door de oudste kelner binnen de kortste tijd coulant bij mijn nog dampende cappuccino werd gezet.

Dat de vrouw me tutoyeerde had vermoedelijk te maken

met mijn relatieve naambekendheid – ik schreef al veertig jaar voor *Metropool*, een van de weinige kwaliteitskranten van het land, waar ik op de buitenlandredactie had gewerkt – maar het kwam vast ook door de vertrouwelijkheid die mijn rubriek in de afgelopen twee jaar bij het lezerspubliek had opgewekt en die door het specifieke doel van de serie ook werd verondersteld.

Onder elk artikel gaf ik onveranderlijk aan dat namen en locaties ofwel fictief ofwel veranderd waren en bijna altijd bood dat de geïnterviewden de vrijheid en het comfort om hun verhaal breedvoerig, gedetailleerd en zonder veel schroom te vertellen, alsof we samen waren opgegroeid of een jarenlange warmhartige vriendschap koesterden. Ik heb in mijn lange journalistieke loopbaan geleerd dat mensen onophoudelijk op zoek zijn naar iemand die naar hen wil luisteren, wat hun verhaal ook is en ongeacht welke ingrijpende, onvermoede wendingen hun leven heeft genomen.

Hennie Zeeger droeg een roomgele winterjas toen ze binnenkwam, met een dubbele rij bruine knopen waarvan er een ontbrak. Ze had een wollen plooiemuts op en een lange sjaal om haar hals gewikkeld, zodat het even duurde voor ze zichzelf had uitgepakt en aan mijn tafel kwam zitten. Er zat een scheur in een van haar handschoenen, die ze samen met haar muts achteloos in een van de zakken van haar jas propte. Ze had een jeanssalopette over haar veel te grote, gestreepte hemd aangetrokken, waarvan ze de half opstaande kraag met een weifelende beweging gladstreek.

Ze was lang niet onaantrekkelijk. Ze had een strak, bijna scherp gezicht met volle lippen en fijne wenkbrauwen boven innemende, donkerbruine ogen. Haar sluike haar hing precies even lang langs beide zijden op haar schouders.

Ze had een klein, nauwelijks merkbaar littekenstreepje onder haar linkeroog en in een neusvleugel blonk een ringetje. Ik schatte haar geen veertig.

Ik dacht: ook zij zou mijn dochter kunnen zijn.

In het midden van het café stond een kerstboom opgetuigd met een aantal ballen, slingers en een lampjesdraad, en ook met houten miniatuurlocomotieven en reizigerwagonnetjes erin. Rond de voet onder de boom lagen dozen in glanzend geschenkpapier gestapeld, alsof die voor een groep onbekende klanten waren bestemd en wachtten op een vooralsnog onbepaald moment om te worden uitgepakt. Tegen de zijmuur van het etablissement was een decorateur met raamstiften aan het werk. Hij had op een van de spiegels boven de lambrisering een dennenboom en een lachende sneeuwpop getekend en schreef de laatste letters van het woord *GELUKKIG* er precies tussenin.

De meeste stoelen waren leeg. De ochtendspits was voorbij en met het verdwijnen van de laatste gehaaste reizigers in de wachtende treinen was in de stationsruimte een bedaardheid aangebroken die ook in het café merkbaar was. Drie tafels verder zaten enkele late ontbijters over hun koffies gebogen. Op de tuigleren banken onder het marmer tegen de zijmuur becommentarieerden twee vrouwen *en sourdine* hun wederwaardigheden. De kale man achter het laatste tafeltje bij de bar verorberde de resten van de sandwich die hij bij zijn espresso had besteld. Zijn hond lag onder zijn stoel te kijken naar iets wat alleen hij leek te kunnen zien.

De tweede kelner stond met de armen gekruist werkloos tegen de vestiairewand geleund. Bing Crosby croonde *I'll Be Home For Christmas* door de luidsprekers boven de glazenrekken achter de bar, maar niemand leek te luisteren.

Ik zag hoe een hoek van de krant op de vloer nat was geworden van het smeltwater dat van Hennie Zeegers schoenzool lekte. Toen de deur van het café werd opgeduwd, voelde ik hoe de kou vanaf het winterterras en de perrons verderop naar binnen tochtte en ik dacht aan wat ik op de wetenschapspagina in de krant had gelezen: dat spitsmuizen in de winter krimpen om de vorst te overleven.

Ik heb nooit begrepen waarom de hoofdredacteur besliste de nieuwe reeks *La solitudine* te noemen, alsof Italianen het prerogatief op verlatenheid hebben. Het plan was bedoeld om het M&M-katern van de krant een boost te geven. De katerntitel kreeg tegelijk twee rode initialen, naar analogie met de kapitale M van Metropool, de gigantische, roterende letter boven op het dak van ons kantoorgebouw.

De aanleiding voor de reeks was de dood van een jonge vrouw die de stadspolitie in een appartement vlak bij de botanische tuin had aangetroffen. Ze lag half aangekleed op de slaapkamervloer. Op het keukenaanrecht stonden veertien lege eenpersoonsverpakkingen ravioli. De wetsdokter concludeerde dat de vrouw vier maanden eerder een natuurlijke dood moest zijn gestorven. Niemand had haar gemist.

Ik kreeg de opdracht voor de nieuwe reportageserie toegewezen. ‘Als ik me niet vergis ben jij ook al een hele tijd alleen,’ zei de hoofdredacteur. Hij voegde eraan toe dat ik het als een compliment moest opvatten, maar in mijn oren klonk zijn argument meer als een veroordeling, of op zijn zachtst een terechtwijzing, alsof ik helemaal alleen verantwoordelijk was voor het onheil dat me had getroffen. De week daarop verscheen een advertentie in de krant waarin

lezers die een bijzonder verhaal over hun eenzaamheid konden vertellen werden aangemoedigd de krant te contacteren.

De respons was overrompend. Mijn mailbox werd overspoeld met uiteenlopende meldingen van ontrouw, afscheid, gemis, ontgoocheling, mislukking en andere vormen van smart. Ik las aanzetten tot verhalen over gefnuikte verlangens, onvervulde kinderwensen, vergeefse zoektochten en onomkeerbare vergissingen, waaruit ten overvloede bleek dat we vaker niet dan wel uit onze fouten en tekortkomingen leerden en de levens van heel wat lezers aaneenschakelingen waren van proberen, verliezen en opnieuw proberen.

Mijn eerste taak was de lotgevallen te kiezen die het publiek het meest zouden treffen of bekoren. Altijd was er de mogelijkheid dat ik me vergiste, dat ik een verhaal onverteld zou laten dat veel meer te bieden had dan een ander dat ik uit het omvangrijke aanbod had gepikt en waarvan ik de attractiviteit en de journalistieke waarde had overschat.

Ik reed naar de geselecteerde kandidaten toe, naar hun huis of een andere plek waar ze liever met me wilden praten. Wanneer ze in mijn stad woonden, stelde ik een afspraak voor in *Le Royal Café*, in de hoek op het hoogste niveau van het Centraal Station, omdat ik dat nog altijd frequenteerde.

Ik vroeg aan alle geïnterviewden de toestemming om het gesprek op te nemen, met de belofte het na publicatie in de krant te zullen wissen. Ik verzocht hen ook chronologisch te vertellen, omdat mijn ervaring me had geleerd dat ik anders vaak niet wijs raakte uit hun relaas. Soms verzeilden de vertellers in lange monologen, gevuld met voor hen levendige herinneringen die hen meer dan eens emotioneerden, maar die ze onmogelijk voor mij konden verduidelijken om de

eenvoudige reden dat ik geen deel had uitgemaakt van de realiteit waarnaar ze verwezen. Ze raakten verstrikt in de beelden die het graven in hun verleden voor hen opriep en ze veronderstelden dat ik de meanderende verhaallijnen ertussen kon volgen. Maar in veel gevallen werd het mij nooit helder wat de oorzaken van hun persoonlijke, meestal pijnlijke gebeurtenissen en omstandigheden waren en wat de gevolgen.

Een vrouwelijke oogarts betwistte achteraf dat ze de dingen had gezegd die ik in mijn stuk over haar moeder had geschreven, maar ze trok haar klacht bij de ombudsman weer in nadat ik haar de nog ongewiste opname van ons gesprek had laten horen.

We hebben niet altijd de volle controle over alle woorden die we gebruiken. Soms gaan ze met ons op de loop en doen ze ons dingen zeggen of schrijven die in de plooiën van onze uitdrukingskracht een zwaarte krijgen die we niet hebben bedoeld. Taal is vaak een diepe valkuil en een moordend wapen en we moeten ons voortdurend behoeden voor het effect dat we ermee sorteren, waarvan de consequenties dikwijls niet zijn te vatten of te overzien.

Het bericht van Hennie Zeeger dat eind november in mijn mailbox zat had mijn nieuwsgierigheid gewekt, misschien door wat mij in de elf maanden die eraan voorafgingen was overkomen. Ze schreef dat ze officieel twee moeders en twee vaders had – wat wettelijk onmogelijk was – maar dat ze zich altijd alleen had gevoeld. Ik antwoordde dat ik haar wilde ontmoeten, waardoor ze op die bevroren decemberochtend in het stationscafé wachtend tegenover me zat.

Ik tikte de dictafoon op mijn mobiel aan, schoof mijn

koffiekop opzij en pakte mijn pen op om aantekeningen te maken.

Hennie Zeeger keek naar me alsof ze niet geloofde dat ze net had gezegd dat ze me haar geschiedenis wilde toevertrouwen.

‘Vertel,’ zei ik.

2

Dit verhaal zou ook een jaar eerder kunnen aanvangen, op precies dezelfde plek, in nagenoeg dezelfde omstandigheden, maar met een andere vrouw.

Ze heette Marit Lepelaar en ik had in veertig jaar niets meer van haar gehoord. Ze had een bericht naar mijn mailbox bij de krant gestuurd enkele weken nadat de eerste oproep voor *La solitudine* verscheen. Ik herkende haar naam onmiddellijk en hoewel ze in haar bericht niet veel meer dan een vaag verhaal opdiste waarvan ik niet kon uitmaken of het wat voor mijn rubriek zou zijn, sprak ik met haar in *Le Royal Café* af. Ze woonde in de voorstad, schreef ze.

Toen ik het café binnenkwam, zag ik haar nergens tussen de klanten zitten. Als ze niet opzichtig had gezwaaid, zou ik aan een van de tafeltjes bij de deur op haar hebben staan wachten. Ik schrok toen ze me tegen zich aantrok, vlak bij mijn mond een vochtige kus drukte en zei dat ze het heerlijk vond me eindelijk weer te zien, alsof ze er jarenlang naar had uitgekeken.

Ze zag er onverzorgd uit. Ze toonde ook haar leeftijd. Haar kapsel had een witgrijze uitgroei van een oude donkere kleuring. Ze was zwaar geworden, had kussentjes op

haar handen en kuiltjes van molligheid in haar wangen. Ze droeg een vale winterjurk met een lage uitsnijding die te veel huid onthulde. Ik twijfelde of ze me ermee probeerde te imponeren, omdat ze verder geen enkele moeite had gedaan om aantrekkelijk te zijn. Ze was een oudere vrouw geworden waar geen man nog naar om zou kijken en ze illustreerde overtuigend hoe de tijd ons soms genadeloos herschildert en bijna onherkenbaar maakt.

Veertig jaar geleden was ze al geen schoonheid, maar als je een lange tijd met iemand samenleeft, merk je stilaan andere, verholen kwaliteiten en krijg je met toenemende welwillendheid oog voor wat zich gaandeweg en almaar zichtbaarder ontvouwt. Marit gedroeg zich in die tijd in alle omstandigheden en tegenover iedereen beminnelijk, ongeacht leeftijd, geaardheid of overtuiging. Ze vond zichzelf te jong voor sombere buien of zwaarmoedige gedachten en hield die zo ver mogelijk van haar vandaan met een glimlach om wat ze beleefde of wat haar werd verteld. Het maakte haar op een innemende manier toch in zekere mate aantrekkelijk.

Ze kon ook als geen ander luisteren. Als je wat aan haar vroeg of tegen haar zei, leek het of ze al haar aandacht alleen maar op jou toespitste en ze alles en iedereen om haar en jou heen vergat. Het was alsof ze een laken over beide hoofden spande en ze in de intimiteit eronder het ritme en de toonaard proefde van de woorden waarmee je tegen haar sprak, zodat je haar soms dingen vertelde en je je er tegelijk over verbaasde dat je die jezelf hoorde uitspreken.

Toen we jonge twintigers waren, deelden we een etage met een gemeenschappelijke keuken en badkamer in een weinig luxueus studentenverblijf in de campuswijk. Marit

en Werther, die al een koppel waren toen ze aan hun opleidingen begonnen – ze woonden als kinderen maar enkele straten van elkaar vandaan – hadden hun kamers naast elkaar, maar Werther was bijna de hele tijd op die van Marit te vinden. Mijn vertrek lag er tegenover. Het had een dunne scheidingsmuur met de korte gang naar de traphal, zodat ik hen soms aan de overkant kon horen vrijen.

Marit heette officieel Marie-Thérèse, maar al van jongs af aan hadden haar klasgenoten haar naam verkort tot Marie T. en later hadden ze hem tot een nieuwe vorm verbasterd. Ze vond die welluidend genoeg om zich ermee te verzoenen en voortaan ook zelf te hanteren. Ze kwam in de provincie-stad psychologie studeren, maar maakte haar studie niet af omdat ze in haar laatste academiejaar met Werther trouwde.

Werther was een ambitieuze en lawaaijige economie-student, die badminton speelde en thuis een hond had die hij Duke had genoemd. We wisselden soms truien en jassen uit, maar behalve min of meer dezelfde lichaamsbouw en een behoorlijk scherpe kin hadden we weinig met elkaar gemeen.

Ik kon het best met Marit opschieten.

De faculteit waar ik een talenopleiding volgde, lag een eind buiten de campuswijk. Ik liep aanvankelijk verloren in de voor mij onbekende stad. Ik vond er niets vertrouwds. Ik wist nauwelijks wat af van de middeleeuwse straten en de pleinen met hun bronzen standbeelden, van de drie torens die als ongelijke broers elkaar in de gaten leken te houden of van de stroom die door de stad kronkelde en waarvan ik de naam alleen uit mijn aardrijkskundeboek kende. Alles was nieuw voor me: het treinstation met het indrukwekkend brede plein ervoor, de winkelstraten, de eethuizen

en donkere kroegen, de musea, zelfs de graanjenever en de cuberdons.

Maar het leven was er aanlokkelijk en uitnodigend. We kwamen terecht in een wereld vol mogelijkheden. We feestten, rookten en dronken te veel, vonden in onze gedeelde *rites de passage* uitlaatkleppen voor onze te lang onderdrukte begeerte, volgden colleges van progressieve hoogleraren op de grasvelden rond de universiteitsgebouwen en liepen tegen elkaar de zielen uit ons lijf in de halve marathons voor voedselhulp aan derdewereldlanden.

Nu en dan praatten we met elkaar over hoe andere jonge mensen uit onze vriendengroepen hun aankomende verdere leven zagen, hoe zij zich dat wensten, wat ze zouden doen wanneer ze helemaal volwassen waren en hun leven min of meer definitief op de sporen hadden gezet met uitzicht op een uitdagende baan maar ook met het toegenomen comfort en alle andere opportuniteiten die zich in die tijd aandienen, waar ze naartoe zouden reizen, wat ze wilden ontdekken en verwerven, welk soort minnaars ze wilden veroveren en wat ze met hen zouden doen, en wat hen zou helpen in het vinden van wat ze het allerbelangrijkst achtten – en hoe diezelfde mensen later, ouder en wijzer geworden, misschien wel zouden moeten vaststellen hoe weinig daarvan was terechtgekomen, wat ze slechts hadden bereikt en hoe ze zich tevreden moesten stellen met een flauw aftreksel van alles wat ze hadden gehoopt.

Wij beloofden elkaar dat het met ons niet zou gebeuren.

Er woonde een meisje boven ons in het studentenhuis dat de zee met zich meedroeg. De geur van het zilte water zat in haar kleren en in haar sluike haar. Wanneer ze vertelde over de toekomst die ze voor zichzelf zag, leek het alsof het een

kwestie van aftellen was voor er ook vocht in haar ogen zou komen te staan. Ik weet nog hoe misplaatst tevreden ik over mezelf was dat ik de beschikbaarheid die ze af en toe liet merken onbenut had gelaten toen ze na een paar maanden haar sociologiestudies voor bekeken hield en terugreisde naar het vissershuisje van haar ouders.

Nadat Marit aan ons tafeltje in het stationscafé in haar handtas naar een tissue had gezocht om de druppels koffie op te deppen die ze had gemorst, haalde ze uit een zak van de korte bontjas die ze over de rugleuning van haar stoel had gehangen een foto uit onze gedeelde tijd en schoof die naar me toe. Ik herkende de afdruk niet. Hij was genomen voor de trappen van een van de campusgebouwen. Het moet juni zijn geweest, hoogzomer en middag, want ik zag nauwelijks schaduw. Marit had net als ik geen idee wie de foto had gemaakt, maar de fotograaf moet bij een hoger gelegen raam op een balkon of een dakterras hebben gestaan, want we keken allemaal op naar de camera, als naar een belofte waarvan we stellig overtuigd leken dat die heel snel zou worden ingelost.

Iedereen in het portret oogde uitgelaten, misschien omdat we net een lange, vermoeiende examenreeks achter de rug hadden of hadden vernomen dat we allemaal waren geslaagd en een luie, lange zomer op ons wachtte. Een aantal van ons had een gevuld glas in de hand en op de trappen lagen lege flessen. Er werd opvallend veel gerookt in het groepje. Iemand blies twee wolkjes naar de rand van de foto. Een van de meisjes stak verrukt haar armen in de lucht, alsof ze niet kon geloven dat ze een overwinning had te vieren. Een jongen met een studentenpet en een lint om zijn borst toonde met overdreven trots een walkman naar

de lens, wellicht een van de eerste in die tijd. Alle jonge mannen hadden hun hemden opengeknoopt en sommige hadden ook hun broekspijpen opgerold. De meisjes droegen wijde kleurige zomerjurken en een paar hadden een uitdagend hoge short aangetrokken. Ik herkende een aantal van hen op de foto, maar ik herinnerde me van niemand hun naam. Vooraan op de onderste trap zaten wij met ons drieën kameraadschappelijk naast elkaar, Marit met blote benen tussen Werther en mij in, met haar armen om ons middel geslagen en haar hoofd schuin naar de fotograaf gericht. Ik zag hoe haar vingers zich in de zijnaad van het witte hemd drukten dat half uit mijn broeksband was getrokken.

Ik herinnerde me haar gezicht uit die tijd helemaal anders dan op de foto die voor me lag. In mijn geheugen was haar gelaat veel opener en gemoedelijker dan de ingehouden glimlach, de dunne wenkbrauwen en de mondrondingen in de opname deden uitschijnen. Maar herinneringen liegen. Ze veranderen voortdurend en zetten zich nooit in ons geheugen vast. Ze vervagen of verflauwen en lichten later onaangekondigd en dus altijd onverwacht weer op. Vaak herinner ik me iets waarvan ik zeker weet dat het op een andere plaats is gebeurd. Soms kloppen de maten niet, of het tijdsegment, en soms ook zijn de leeftijd en de omtrekken van de mensen in de beelden die ik kortstondig weer voor me zie onduidelijk, zodat ik met het ouder worden hoe langer hoe minder zeker weet dat wat ik altijd aannam werkelijk te zijn gebeurd, eerst vaag, daarna twijfelachtig en ten slotte soms bijna onwaarschijnlijk wordt.

Wel staat me nog helder voor de geest hoe Marit me kort na de aankondiging van haar huwelijk op een avond in onze keuken een ongewoon voorstel deed. Ik stapelde de borden

die we samen hadden afgewassen in de kast en had een tijd lang niet in de gaten hoe ze aan de formicatafel zat te zwijgen.

‘Slaap met mij,’ zei ze plots.

Ik twijfelde of ik goed en duidelijk had verstaan wat ik had gehoord. Ik legde de handdoek weg die ik over mijn schouder had geslagen, ging bij de tafel vlak voor haar staan en keek haar aan.

Ze zei het nog een keer.

‘Slaap met mij, Bernard. Nu het nog kan.’

Ik wachtte even voor ik antwoordde. Daarna zei ik verward dat ze zoiets niet van me mocht vragen of verwachten.

Ze zuchtte ontgoocheld.

Ik zei dat ik het niet wilde. Dat ik het niet kon maken, niet tegenover Werther en in deze omstandigheden ook zeker niet tegenover haar.

‘Jullie gaan trouwen,’ zei ik.

Ik vertelde er niet bij wat ik tegelijk moet hebben gedacht: dat Werther lang mijn beste vriend niet was en ik hem, nadat hij me een paar keer vanuit de hoogte had toegesproken en zelfs vermaand, nadrukkelijk om zijn grootspraak had verwenst.

‘Vind je me niet aantrekkelijk genoeg?’ vroeg ze.

Ik zei dat het daar niet om ging en ook dat ik het mezelf achteraf nooit zou kunnen vergeven.

Maar ze bleef aandringen. Ze zei dat ze wilde weten hoe het was, met een andere man. Ze had nog met niemand anders dan Werther gevrijd en ze wist zeker dat het er nooit meer van zou komen. Ze zei ook dat het verder niets hoefde te betekenen tussen ons. Dat het alleen maar om de ervaring ging. Om het proeven, zei ze.

Ze vroeg het in de volgende weken nog een aantal keer, maar telkens met minder overtuiging, geloofde ik, alsof ze er zich bij had neergelegd dat het er niet van zou komen maar zichzelf er niet kon toe bewegen het op te geven, zoals een kind hopeloos om een nieuwe bal blijft neuzelen nadat het de oude stuk heeft gekerfd.

‘Doe het uit vriendschap voor me,’ zei ze op een ochtend.

Maar ik bleef weigeren. Tot op een dag Werther naar zijn ouders reisde omdat zijn hond een eind staaldraad had ingeslikt en er een feest werd gehouden in de stad waarop Marit werd verwacht en ze me met haar mee vroeg.

We dansten de hele avond en moesten door de luide beatmuziek steeds dicht bij elkaar staan praten. Ik dronk meer dan goed voor me was en Marit trok me een paar keer tegen zich aan. Ze probeerde me te verleiden, eerst nog weifelend, daarna onomwonden. En ik gaf toe. We zoenden elkaar en liepen later gearmd naar buiten. Het mocht, dacht ik beneveld. We waren vrienden.

Terug in haar kamer kleedde ze me stuntelig uit. Ik had nog weinig ervaring en probeerde de zenuwachtigheid die mijn halve dronkenschap had verdrongen te verbergen. Marit trok me op haar bed en we vrijden. Ze kirde onverstaaanbare dingen in mijn oor toen ik bij haar naar binnen drong. Ze schokte heftig onder mij, riep een paar keer luid mijn naam en kwam snel en keffend klaar.

Geen van ons beiden repte in de dagen erna met een woord over wat we hadden gedaan. We poetsten samen met Werther de badkamer en de traphal, bereidden snelmaaltijden in de keuken en wasten borden alsof er nooit wat was gebeurd. Maar toen ik weken later op het eind van haar huwelijksfeest van haar afscheid nam, zei Marit dat ze liever